

Speler in het verhaal van God en de mensen

Het is begin december, de vijfde week in deze training Klinische Pastorale Vorming. We vertrekken naar de Kapittelzaal om bibliodrama te gaan doen. Het zal de enige keer in dit blok van drie weken zijn. Ik voel de spanning in de groep: ‘Wat zullen we gaan doen?’, ‘Heb ik er eigenlijk wel zin in?’ ‘Ik ga voor een bijrol ...’ We zetten de stoelen in een kring.

Ik lees Lucas 1:1-25, het verhaal van Zacharias en Elizabeth. Naast mij hoor ik gezucht: ‘Niet weer die twee ...!’ ‘Hier heb ik al zo vaak over geprekeet ...!’ Ik lees door. We verzamelen de rollen, praten door over wat raakt in dit verhaal. Dat Elizabeth ook wat zegt blijkt voor meer dan één nieuw te zijn. Ik lees het verhaal nog een keer en dan schuiven we de stoelen weg. Ik deel de ruimte in. Als iedereen een plaats in de ruimte heeft ingenomen vraag ik hen om de beurt wie zij zijn, wat er door hen heen gaat, waar zij op uit zijn, waar zij naar verlangen of op hopen.

Rolverdeling

Er blijken twee Zachariassen te zijn, allebei in de tempel. De één is wat geërgerd als ik vraag of hij het ook als iets bijzonders ervaart dat het lot nu juist op hem is gevallen. Hij is helemaal niet verrast, hij doet gewoon z’n plicht. Het is iets dat bij je priesterambt kan behoren. De andere Zacharias heeft het bericht al gehoord en kan niet meer spreken. Weet niet wat hem is overkomen en is nog te verbijsterd om al wat te kunnen doen. Gabriël is er ook, staat klaar om zijn grote vreugdevolle boodschap te gaan brengen.

Op het tempelplein lopen vier mensen rond, de één is jarig en verlangt naar de zegen. De ander is een dagloner en loopt langs, is wel benieuwd wat er aan de hand is. Twee anderen zijn gekomen om te bidden, en wachten op de zegen. Elizabeth zit in haar huis zwanger te zijn. Zij heeft er behoefte aan zich naar binnen te keren.

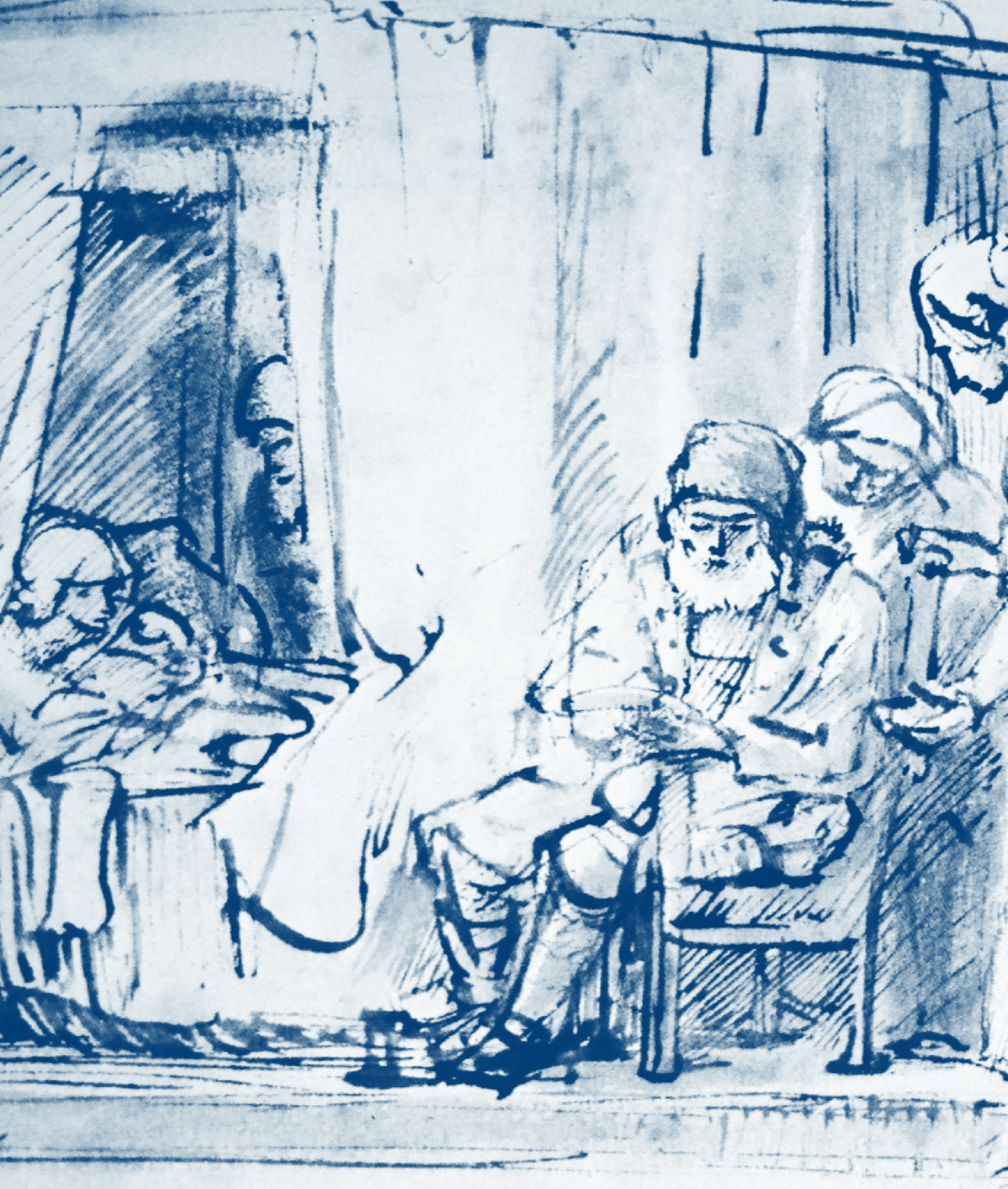
Het spel begint

Gabriël kan niet wachten en spreekt Zacharias aan. Maar Zacharias begrijpt er niet veel van, het gaat allemaal zo razendsnel, hij voelt zich overweldigd en sputtert tegen. De engel wordt boos en zegt dat wat hij zegt door zal gaan en dat Zacharias voor straf tot die tijd niet zal kunnen spreken... en wég is de engel.

Iedereen valt stil en ik als spelleider sta ook met mijn mond vol tanden.

Ik loop naar Zacharias en vraag hoe het met hem is. Zijn gevoelens lopen door elkaar heen, dat is wel duidelijk. Hij is boos, ontredderd, weet niet meer wat hij moet, is volledig de regie kwijt en kan daar niet tegen. Hij wil naar Elizabeth toe, naar huis, weg uit die tempel, maar eerst moet hij zijn plicht nog afmaken. Hij had de mensen graag de zegen willen geven ...

De mensen op het tempelplein hebben geen idee wat daarbinnen is gebeurd. Ze hebben wel gezien dat Zacharias helemaal in de war was, dat er vast iets ontzagwekkends was gebeurd, maar wát dan precies ... misschien heeft hij wel een visioen gezien. Misschien staat er wel iets belangrijks te gebeuren.

Nog even probeer ik een gesprek met de andere Zacharias op gang te brengen, maar dat lukt niet echt meer. Er was iets in de tempel gebeurd tussen de engel en Zacharias, en dat beheerste het hele spel.

Rolperspectief

Ik breek het spel op. We gaan in een kring zitten. Het is de ronde waarin ieder om de beurt zijn of haar rol aflegt en vertelt wat hij gewaar geworden is vanuit dit rolperspectief, wat geraakt heeft of een nieuwe blik op het verhaal heeft gegeven. Het overbekende verhaal heeft een hele nieuwe ervaring opgeleverd, namelijk van verzet en van onafheid.

Gabriël kan niet begrijpen dat zijn boodschap niet in grote vreugde wordt ontvangen. Anderen zijn ontdaan dat Zacharias het lef heeft om in debat te gaan met de engel ...! Dat wordt gevoeld als ongepast.

Zacharias vertelt dat het er al mee begon dat ik het iets bijzonders noemde dat het lot op hem was gevallen. Zo voelde hij dat helemaal niet. En dan nog wat: op zo'n manier horen dat je een kind zult krijgen, als je er zo ontzettend lang op hebt gehoopt en hebt gewacht ... dat is gewoon niet zomaar te ontvangen, dat werd

hem nu ineens door die engel door z'n strot geduwd, zo doe je dat niet! Als die engel van God komt en hem een beetje kent, dan benader je hem niet zó!

De man die de engel speelde beseft ineens hoe groot en onverwacht zijn boodschap is. En hoe 'vierkant' hij die heeft gebracht. Hij realiseert zich tijdens het gesprek ook hoe hij het tweede deel van de boodschap helemaal niet meer heeft uitgesproken, waar het om de redding van het hele volk zou gaan.

Zacharias vertelt dat hij helemaal van de wijs raakte toen hij als straf met stomheid werd geslagen. Waar haalde de engel dat vandaan? De man die de engel speelde, zich van geen kwaad bewust, bladert terug in het bijbelgedeelte en leest het ... nergens. Zo vaak over gepreekt, zo verbijsterd geraakt door het niet kunnen ontvangen van zijn boodschap, dat de straf als vanzelf over zijn lippen kwam.

De mensen op het tempelplein hebben veel meer ervaren dan ze ooit hadden gedacht. Ze beseften hoezeer het wachten en bidden met hun verlangen te maken heeft. Ze ontdekten alle vier dat ze geen bijrol hadden, dat zij juist woorden konden geven aan hetgeen waarover Zacharias alleen nog maar zwijgen kon. Zo vaak over gepreekt, maar nooit beseft hoeveel aandacht er in het verhaal is voor de mensen op het plein en wat zij voor betekenis in het verhaal hebben.

Het vaak bepreekte verhaal gaat heel anders leven. Er komt ruimte voor vragen. Is de met stomheid geslagen Zacharias vergelijkbaar met de ingekeerde, zwangere Elizabeth? Is die tijd van zwijgen misschien nodig om het grootse en het vreugdevolle ook te kunnen ontvan-

< 'Elizabeth en Zacharias' (detail), pen-en-penseeltekening, Rembrandt

gen? Waarom valt nu de regel die Elizabeth uitspreekt pas op? De zin om hierover te gaan preken neemt weer toe.

Onthullend en verbindend

Bibliodrama in de Klinische Pastorale Vorming werkt onthullend en verbindend. We doen het om de geloofscommunicatie te bevorderen. Drama roept het verborgene wakker. Bibliodrama activeert het samenspel en beeldend vermogen wordt uitgedaagd. De werkvorm is indringend, eigenlijk moet je daarvoor vrij kunnen kiezen. In de KPV daarentegen staat het op het programma en dat roept weerstand op. Er is op die dag al van alles gebeurd, je zit midden in een trainingsproces, en dan staat er bibliodrama op het programma.

Er is een verhaal gekozen, je stapt een rol in en vernauwt daarmee je perspectief. In plaats van de ‘overview’ waarmee je als predikant je preek houdt, word je een speler in het verhaal van God en de mensen. De gekozen rol blijkt je iets te zeggen te hebben.

Op deze middag koos de één daarom voor Zacharias, en de ander voor Gabriël. In alle weerstand lag ten diepste oud verdriet verschoelen, verlies van regie, en bij nader inzien ook vreugde om de kinderen die er toch zijn gekomen. En de engel beseft dat een blijde boodschap om ontvangstruimte vraagt. <

*Trudy (drs. G.F.) Struijs is docent Beroepsvorming, pastoraal supervisor en KPV-opleider aan de Protestantse Theologische Universiteit.
gfstruijs@pthu.nl*